

Mgr. Lukáš Nekolný

Greiz – město tří zámků a proslulého parku

Početnou skupinu zahrad a parků tvoří ty u panských sídel. Asi největšasnější areály najdeme v kolébkách zahradního umění – ve Francii, Itálii a Anglii. Ani střední Evropa však díky šíření myšlenek a vlivů nezůstala úplně pozadu, ba dokonce právě zde, v srdci světadilu, se nachází největší krajinářský park Evropy – Lednicko-valtický areál. A skvostné parky jsou k vidění i u našich západních sousedů – v Německu. Tentokrát míříme konkrétně do Greizu, historického města ve spolkové zemi Duryňsko.

Město Greiz obývá 21 tisíc obyvatel a leží přibližně hodinu jízdy od nejbližších česko-německých hraničních přechodů (Vojtanov, Kraslice). Jeho dlouhá historie je spjata hlavně s knížecím rodem Reussů. Jeho starší linie tu vytvořila samostatné knížectví, které se později stalo spolkovým státem německého císařství. Tím bylo až do jeho zániku (svržení knížat i císaře) v roce 1918. Tehdy totiž vznikla německá republika a novým spolkovým státem se po pár letech stalo Duryňsko. Reussové tu v uplynulých staletích vybudovali hned trojici sídel – nejprve hrad, později rozšířený a v současnosti nazývaný horním zámkem, poté dolní zámek a následně též letohrádek

s parkem, kterému je samozřejmě v článku věnována hlavní pozornost. Greiz vás již na první pohled upoutá šedými břidlicovými střechami a také panoramatem malebně zasazeným do zdejší lesnaté a kopcovité krajiny podél řeky Bílý Halštrov. Tato řeka stojí za zmínku ještě z několika dalších důvodů. Pramení totiž v České republice a po pár kilometrech vtéká do Německa, kde prochází hned třemi spolkovými zeměmi. Svůj tok končí v Halle, kde se vlévá do Sály. Přestože Weisse Elster, jak zní německý název řeky, patří k oblíbeným tokům, i jeho voda dokáže ukázat stinnou stránku. Např. bleskové povodně v roce 2013 toho byly jasným důkazem. Značně zasáhly

Květinová hvězdice u kuchyňského domku v greizském parku

Celkový pohled na prostranství květinové zahrady u letního paláce v Greizu

právě Greiz a zejména jeho nově opravený krajinářský park. Naštěstí se brzy podařilo vše obnovit do atraktivního stavu.

Knížecí park

Historie knížecího parku v Greizu sahá do 18. století, byť první zámecké zahrady lze ve městě vysledovat ještě dříve. O jeho skutečný věhlas se pak postarali zahradní architekti Carl Eduard Petzold a Rudolph Reinecken, kteří v 70. letech 19. století vtiskli areálu jeho rozlohu i krajinářskou koncepci. Od té doby se rozprostírá na ploše 43 hektarů (podle jiných údajů snad dokonce na 54 či 60 ha) a lze jej považovat za jeden z nejvýznamnějších krajinářských počínů konce 19. století v Německu.

Také proto byl v roce 2009 prohlášen za kulturní památku celostátního významu. Určitou vtipnou perličkou zůstává, že v letech 1950 až 1990 byla tato zelená oáza poplatně době přejmenována na Leninův park.

Procházka parkem

Hned u vstupu do parku vítají příchozí tzv. květinové hodiny. Vznikly roku 1954 a ještě téhož roku je i celý park zasáhla stoletá voda. Naštěstí se však dočkaly obnovy, a tak je lze obdivovat dodnes, byť od rekonstrukce v roce 2007 na mírně jiném místě než původně.

Od reprezentativního vstupního prostranství s květinovými hodinami, takřka sto padesát let starou magnólii a deštníky ze stříhaných platanů

vede k tzv. letnímu paláci dvě stě let stará lipová alej. Přímo u klasicistního zámečku – letního paláce (Sommerpalais, opraven 2005–2011) – se přirozeně nachází nejrepresentativnější část parku – květinová zahrada. Obnovou prošla teprve nedávno – v letech 2011 až 2013, a poté ještě po zmíněné povodni v roce 2013. Středobodem zahrady je metaforicky i fyzicky tzv. květinový koš, jehož současná konstrukce pochází z roku 1990. Tradici má však mnohem delší a stejně jako před desetiletími roste na jeho vrcholu palma. V kompozici však nechybí ani agáve, dračince či často používané stříbrné starčky přímořské. Okolí pak doplňují různé

zbarvené jiřinky či fuchsie. Svě uplatnění našly také dosny. Výčet rodů a druhů pěstovaných rostlin je však samozřejmě mnohem bohatší. Květinová zahrada se navíc může pochlubit pozoruhodnými exempláři dřevin – např. zlatým dubem (*Quercus robur* L. 'Concordia'), který na první pohled poznáte podle zlatožlutých listů, jejichž záře patřičně ozdobí každou zahradu.

V paláci v současnosti sídlí muzeum Satiricum, které provozuje nadační organizace Duryňské zámky a zahrady (Stiftung Thüringer Schlösser und Gärten). V této souvislosti je vhodné vyzdvihnout, že zatímco v České republice nejvíce památko-

Zahrady pod dolním zámkem tvoří zejména trávník rozdělený pravouhlymi chodníky. Na okraji areálu jsou pak vysázeny lípy (na snímku v popředí)

Krajinářským partiím parku v Greizu nechybí tradiční vzrostlé dřeviny ani velká vodní plocha

Vyhlídkové prostranství s hudebním altánem u horního zámku se zatím oprav nedočkalo. Cesty zarůstají, květinová výzdoba je mizivá

vých areálů zpřístupňuje Národní památkový ústav, v německých zemích se jedná o organizace, v jejichž názvech jsou zmiňovány a tím také propagovány právě zahrady. V Sasku tak existuje společnost Státní zámky, hrady a zahrady Saska (Staatliche Schlösser, Burgen und Gärten Sachsen gemeinnützige GmbH), v Bavorsku pak obdobná Bavorská správa státních zámků, zahrad a jezer (Bayerische Verwaltung der staatlichen Schlösser, Gärten und Seen).

Krajinné kompozice

Severně od letního paláce se rozkládá pinetum. Vzniklo na počátku 19. století, a patří tak mezi nejstarší sbírky jehličnanů svého druhu v Německu. V parku však celkově převažují druhy a kultivary listnaté. Kromě vzrostlých starých dubů tu roste např. liliovník tulipánokvětý (údajně asi sto let starý o výšce 23 m), katalpa trubačovitá, halézie, sazaník květnatý, nechybí ani pěnišníky. To vše v kompozicích vytvářejících krajinné průhledy s travnatými loukami. Na podmáčených loukách divoce rostou a kvetou vzácné orchideje prstnatce májového. Výslednou atmosféru parku dotváří nejen velký rybník, ale též výhledy na bílý kříž na

kopci, z něhož se naopak nabízí velmi dobrý pohled na park, při němž řádně vyniknou zmíněné průhledy i mohutné solitérní dřeviny. Samozřejmostí je drobná zahradní architektura – např. tzv. rotunda či labutí domek. Jednotlivé botanické poklady parku podrobně představuje brožura, kterou si lze zakoupit na všech zdejších zámcích i v infocentru. V terénu jsou zastavení označena čísla. Drobnější zahradní prostranství najdeme též u obou zbylých (starších) zámků ve městě. U toho dolního jde o necelý hektar velkou zámeckou zahradu s krátce střiženým trávníkem, jehož plochu do dílčích obdélníků člení chodníky. Východní okraj zahrady doplňují symetricky vysázené lípy. U horního zámku se nachází parková vyhlídka s hudebním pavilonem. Ta se bohužel zatím žádných oprav nedočkala, a tak tu povrchy cest zarůstají a prakticky jakákoliv květena tu chybí. Jinak lze však údržbu zeleně i jiných veřejných prostranství v Greizu hodnotit pozitivně.

Text a foto
Mgr. Lukáš Nekolný,
katedra sociální geografie
a regionálního rozvoje,
PřF UK